

IRODALOMTÖRTÉNETI
KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI

BALLAGI ALADÁR.

*

MÁSODIK ÉVFOLYAM.

MÁSODIK FÜZET.

BUDAPEST.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA.

1892.

TARTALOM.

	Lap
Eszterházy Pál nádor versei. <i>Dr. Merényi Lajos</i>	129
Calanus és Aretinus Athilája. Új adalék régi plágiumok történetéhez. <i>Ballagi Aladár</i>	146
A nyelvtörténeti szótárból kimaradt szavak. (II. közlemény). <i>Szeremlei Samu</i>	152
Arany János összes műveiből kimaradt egyik verséről. <i>Kava Győző</i>	158
Jókai Mór a finn irodalomban. <i>Chalupka Rezső</i>	160
Attila-e vagy Atilla? <i>Ballagi Aladár</i>	165
Tárcza: Milotai Nyilas István. <i>Bakóczy János</i> . — Eszterházy Pál nádor Litániái. <i>Ballagi Aladár</i> . — Helyreigazítás. <i>Nagyszigetli Kálmán</i>	176

KRITIKAI ROVAT.

A magyar szépirodalom története. Irta Kardos Albert. <i>Széchy Károly</i>	180
A Philologiai társaság és védnöke. <i>Ballagi Aladár</i>	193

ADATTÁR.

»Attila« a kutya-fajzat. XVI. századi olasz költemény. (I. közlemény). <i>Ballagi Aladár</i>	204
Kocsi Csergő Bálint levele gályarabságából. 1675. <i>Mokos Gyula</i>	223
Péczeli József két utlevele a külföldi akademiákra. <i>Illéssy János</i>	225
Nagy Ignác önéletrajzi adatai. <i>Szily Kálmán</i>	227
Atilla bibliographiája. Kéziratok és nyomtatványok 1472—1700. (I. közlemény). <i>Ballagi Aladár</i>	229
Szatsvay Sándor aphorismái. <i>B. A.</i>	270
Új könyvek.	271
Szerkesztői üzenetek	272

— 6 —

Az Irodalomtörténeti Közlemények a Magyar Tud. Akadémia irodalomtörténeti bizottságának megbízásából és kiadásában jelenik ugyan meg, de tartalmáért egyedül a szerkesztőség felelős.

Szerk.

ESZTERHÁZY PÁL NÁDOR VERSEI¹

Újabb történetirodalmunk méltán fordul egyre fokozódó figyelemmel az első *Hg. Eszterházy* személye felé.²

A XVII. század második felének vezéregyéniségei közül csak kevesen igényelhetnék e figyelmet több joggal a *királyi Magyarországon*. Kiváló képviselője ő itt úgy kora műveltségének, mint — katonai és államférfiúi minőségében egyaránt — a törökverés *nemzeti politikájának*.

Ha ez irányt nem öröklötte volna már nagynevű atyja — gr. Esterházy *Miklós nádortól*, és a vezekényi csatasíkon hősi halált halt *László* bátyjától: okvetlen rá kelle térnie dicső eszményképének, a költő gr. Zrinyi Miklósnak nyomdokain, kihez ő — zsenge kora óta — a rokonlelkek mély vonzalmával viseltetik.

Meleg közvetlenséggel tanuskodnak e felől azon sajátkezű sorai, melyekben az alig hét esztendő s gyermek (1642. évi) benyomásai következőkép nyernek kifejezést:

»Nagyhöflánba vitetett atyám uram bennünket. Orsicskát is. A hová maga is eljövén, — Zrinyi Miklós uram csakhamar odajött. —

A kertben sétálván azért Zrinyi uram, engem meglátván, magához hívott. Kezemet fogván, fölemelt a földről s megcsókolt, mondván Tar Mihálynak, a ki akkor ott állott:

— Nem sok ember tudja, micsoda gyermek légyen ez! Kire mondá Tar Mihály:

— Talán szerencsés leszen, mert hetedik gyermeke az úrnak; igen is szereti, majd jobban a többinél. Kire felele Zrínyi Miklós:

¹ E közlemény egy *egészen új* nevet igtat költészetünk történetébe. Szerk.

² *Bartalus István*: »Adalékok a magyar zene történetéhez. Budapest 1882.« És »A magyar palotás-zene eredete. Századok 1892. I.«

Thaly Kálmán: »Az 1683-iki táborozás történetéhez. Budapest 1883.«

Szilágyi Sándor: »A gróf Eszterházyak családi naplója. Budapest 1888.«

— Bár sok ilyen gyermek volna Magyarországon! Kit én ugyan igen szívembe vettem akkor, s tekintvén Zrínyi uramat, eszembe vettem, hogy egyféle természetűek vagyunk. Kit nekem atyám uram már esztendővel azelőtt megjelentett vala.¹

Ez a gyermek, kit Zrínyi kézszorítása és csókja ennyire boldogít, férfivá serdülve is eszében tartja s az életnek akkor igen mozgalmas színpadán is fényesen igazolja, hogy hős példányképevel ő »egyféle természetű.« 1663-ban már mint tábornok játszik előkelő szerepet a török háborúban. Ebben az évben vert tönkre, éppen a költő Zrínyi Miklós társaságában, egy török hadosztályt Érsekujvárnál.

S a mint e jelentékeny végvár eleste után új lángra lobbant a harci tűz, ismét Zrínyi mellett látjuk őt harcolni a Drávánál, Berzencze, Mohács, Baranya, Babocsa, Pécs, Barcs, Türbék, Segesd vívása és a török nagyszerű eszéki hidjának felégetése körül tüntetvén ki magát. Kanizsa ostrománál, melyet Zrínyi 1664. április 28-án zárt körül, a fiatalos hévvel előretörő Eszterházy Pálnak egy ellenséges golyó kalpagját sodorta le fejről.

Hősies magatartását Zrínyi kitüntető elismeréssel jutalmazta. Arczképevel is e táborozás izgalmas napjaiban lepte meg Eszterházyt, ki a fővezér rokonszenvének e maradandó emlékét érthető örömmel sietett hazaküldeni Kismartonban aggódó nejéhez.

Nem volna helyén e lapokon kiterjeszkednem Eszterházy egész mozgalmas pályájára, — melynek levéltári adatok alapján megírt hű képe csak imént jelent meg Kassa tudós püspökének nagyfényű »Cornarójában«.²

A lelki rokonság azon erős érzetére azonban, mely őt Zrínyi Miklóshoz oly állandóan vonzotta, — úgy hittem, — okvetlen utalnom kell akkor, midőn eddig kéziratban maradt verseiből szándékom szemelvényeket közölni.

Kétségtelennek tartom ugyanis, hogy a kismartoni főlevéltár »Fraknoi Gróf Esterhás Pál Éneki« czímen őrzött kötetkéje, ha versei eredetét nem is, de összeiratását okvetlen a Zrínyitől nyert impulsusnak köszöni.

¹ Kismartoni főlevéltár. Rep.: 84.

² *Bubics Zsigmond*: »Cornaro Frigyes jelentései Buda ostromáról és visszafoglalásáról. Budapest 1891.« A *Bevezetésben* XLVI—LXVIII: »Gr. Eszterházy Pál Magyarország Nádora«.

Megerősít e véleményemben azon külső körülmény, hogy Eszterházy Pál nádor idézett énekeskönyve fiatalabb öt évvel az „*Adriai tenger sirénájánál*“.

Mennyire sikerült Eszterházynak nagy példányképét ezen a téren is megközelítenie; — arról tegyen tanuságot im e közlemény:

AZ KIKELETRŐL VALÓ ÉNEK.

1.

Vesd föl szemeidet és tekincs az égre,
Amaz Aquilónak kegyetlenségére;
Viszont Zephyrusnak gyönyörűségére
Mezőket újító ékes kikeletre.

2.

Serkengeti földét az napnak ereje,
És megvidámítja szép sugár zsengeje
Ki után megvidul Hesperus mezeje
S vigasságra fordul Napeák elméje.

3.

Szép kifolyó kutak kikeletben folynak
Helicon völgyéből eredetet hoznak
Gyönyörűségesen magokban ujulnak,
Az napnak fényétől ugyan megtisztulnak.

4.

Kiknek forrásokhoz az vadak járulnak
Szomjuságotásra oda folyamodnak
Gyönyörűségekől szőrökben tisztulnak
Éhséget mulatván pázsiton lakoznak.

5.

Az égi madarak szárnyokkal röbdöznek,
Az szép zöld erdőben fákra szökdécsölnek
Kis fülemilék is hajnalban fölkelnek
Vértajtékot turván szépen énekelnek.

6.

Idegen helyekről darvak is megtérnek,
Heveteges helyről közelebb készülnek,
Bulka ¹ forrásához sietve röpülnek
Hol az kikeletről feleletet vesznek.

¹ A Rozáliahegy oldalán Fraknóvár fölött fakadó Vulkapatak.

7.

Rárók, kelecsenek, solymok megtisztulnak
 Kikeletet érvén, magokban ujulnak ;
 Töredezett tollat szárnyokról szaggatnak
 Szárnyok sugárral röpülést tanolnak.

8.

Kertek illatoznak sok drága füvekkel
 Mezők fölöltöznek gyönyörűségekkel
 Ékes liliomok szép fejérségekkel
 Rozmaring és cyprus ékes zöldségekkel.

9.

Méheknek seregi az mezőben dongnak,
 Mert Aristaeusnak sok hasznokat hoznak,
 Virágok színéről édességet színak
 Kikkkel kosárokbán lépeket ragasztanak.

10.

Parnassus megindul kifolyó kutakkal,
 Hol Apollo sétál az kilencz Musákkal,
 Verseket számlálnak zöngő rithmusokkal
 Szíveket gerjesztik szép musikájokkal.

11.

Az szép kikeletnek minyájan örülnek,
 Jupiter mérgétől többé nem rettegnek,
 Menyüő követől mert sohal nem félnek,
 Laurus koronákat ő fejekre téznek.

12.

Egy szóval mindenek mostan vígan élnek,
 Erdők, vizek, mezők örömet követnek,
 Ékes Nymphák, Musák virágokat szednek,
 S verseimben véget gondolom már tesznek.

Vége.

EGY KIS KARVOLY MADÁRRÓL VALÓ TÁNCZ-ÉNEK.

1.

Isten hozzád karvolykám
 Gyönyörű kis madárkám
 Noha talán többé nem lát orcám :
 Nem felejt el még is, higyed, pennám.

2.

Légyen tehát irgalma
 Véghetetlen hatalma
 Rajtad a nagy Istennek oltalma,
 Fényeskedjél mint szép arany alma.

3.

Áldassál váraidban
 Magas kőfalaidban
 Semmit ne szenvedj szép házaidban
 Nyugodjál kedves nyoszoláidban.

4.

Bővelkedjél arannyal
 Pázsitszinű smaragddal
 Piros vérhez hasonló rubinttal
 Tűzzel vetekedő szép gyémánttal.

5.

Előtted szép virágok :
 Tarka kis tulipánok
 Térdet hajtsanak zöld rozmaringok
 Udvaroljanak amarintusok.

6.

Légyen szolgálód : rózsza,
 Bortöltőd : szép viola,
 Étekfogód : jó illatú ménta
 Legkedvesb inasod : majoranna.

7.

Székfű légyen szakácsod,
 Izsóp kedves barátod,
 Magas spanyor bodza asztalnokod,
 Ékes narcissus is pohárnokod,

8.

Spikinárd zsályaival,
 Hiacintus ruttával,
 Jó balzámum kedves illatjával
 Pézma tartson téged szép szagával.

9.

Gyöngyvirág musikásod
 Szarkaláb virginásod,
 Verőfény virág légyen dobosod,
 Harang virág hangos trombitásod.

10.

Kerted teljék cyprussal,
 Zöldelljék szép laurussal,
 Gyümölcsözzék illatos cedrussal,
 Vetekedjék híres Parnassussal.

11.

Mulatságod Zephyrus
 Légyen, vagy Favonius ;
 Semmi kárt ne tégyen nagy Aeolus
 Fergeteget hozó gonosz Eurus.

12.

Pázsiton mulatozzál,
 Árnyékban játszadozzál
 Fényes palotákban ugrádozzál,
 Énekesedről is álmodozzál !

13.

Légy kedves egésségben
 Ki vagy minden szépségben
 Termeted pedig van deliségben
 Barátodhoz való kegyességben.

14.

Igy végzem énekemet
 Enyhítvén én szívemet,
 Ha már tőlem elvontad kedvemet
 Ottan vedd jó néven kis versemet.

Vége.

ARIANNA HISTÓRIÁJA.

1.

Isten az embernek vezérli ő dolgát,
 Megjegyezte Isten mindennek határát,
 Senki nem gondolja ő általhágását,
 Nem fél még nem látja utolsó romlását.¹

2.

Tebrusnak vizénél az szép Arianna
 Nyugszik vala egykor gyöngé nyoszolóba',
 Mert Cupido mutat örömet álmába
 Azt tudja, hogy fekszik Theseus ágyába.

3.

De fülemilének ékes szólásával
 Fölzendült elméje igen gyorsasággal,
 Felnyitá szép szemét, látja, hogy szép hajnal
 Előljön röpdösve harmatos szárnyával.

4.

Ölelni kívánván Theseus szerelmét,
 Gyöngén tapogatva viszi ágyba kezét ;
 De semmit nem talál, csak ő üres helyét,
 Meghidegült ágyát és keserves jelét.

5.

Ott mindjárt elájul, de elméje megtér,
 Mihelyen eloszlik szívéből az szép vér,
 Ágyából kifutni mert mesztelen is mér,
 Keres, de nem talál, és ismét ő betér.

¹ Egyik variánsban e sor után még a következő három versszak olvasható :

Egykor nyilat vett volt Cupido kezébe,
 Theseus királynak kit löve szívébe,
 Hogy Ariannának esnék szerelmébe,
 Elfelejtethetlenül venné elméjébe.

Mindkét részről éget már haragos nyila,
 Sütötte szívöket megemésztő lángja.
 Nyughatatlaná lón ékes Arianna
 Csak szép Theseussát mindenkor óhajtja.

Álnok kis Cupido megveté hálóját,
 Gyorsasággal vévén elől ő keziját.
 Szép Ariannába lövi sebes nyilát,
 Ily módon csalá meg édes királynéját.

6.

Üti feje mellét, szaggatja szép haját :
 »Theseus szerelmem!« nagy erővel kiált,
 Kifut Tebrus partra, ki maga folyását
 Tengerbe adóul önti hamarságát.

7.

Az tengeren szemét szélyvel el forgatja
 Az partot üresen emberektől látja,
 És semminek másnak szavát nem hallhatja,
 Csak Echónak, kinek kösziklán lakása.

8.

De ez is bánattal szól Ariannának,
 Csinál öregbülést válaszsza bujának ;
 Mert ha ő panaszol, szól az kösziklának,
 Echo bus válaszsza nevet bánatjának.

9.

De im az sötétben egy szép hajót láta,
 Dagatt vitorláját hogy könnyű szél hajtja.
 »Theseus!« ismétlen »Theseus!« kiáltja,
 De amaz nem hallja, mert nem is hallhatja.

10.

Int és visszahíja gyöngé kezeivel,
 De az hajót viszi nagy szél sebességgel,
 Elkéséri végig könyves szemével,
 Hajó szeme előtt még tengeren tűn el.

11.

Akkor leszaggatja szép aranyos haját,
 Körömcéli kézzel gyönyörű orcáját ;
 Ott nem messze szemlélt egy magas kösziklát,
 Fölhág rá s tengernek így kezdi panaszát :

12.

Oh én szerencsétlen ! már eltörött kobzom,
 Bizonyítja igyemet elpöndült hurom.
 Roszul éltet engem keserves világom,
 Mert elmúlt éntőlem gyönyörű virágom.

13.

De nem ragatt senki más Theseus téged,
 Csak Cupido, az te nagy hitelenséged ;
 Hol van, kit mutattál, az te ékes képed ?
 Talán vitorláddal szélnek eresztetted.

14.

Kinszerző Cupido ! keményebb vagy ércznél,
 Elmentél kegyetlen ; elmentél mint gyors szél,
 Engemet bús szívben és gyászban kevertél,
 Sőt örök halálban éppen eltemettél.

15.

De ha hajód ottan lelkemet hordozza,
 Mért hogy testemet is magával nem huzza !
 Nem oly nehéz, elhidd, ez az Arianna,
 Hogy te fényes hajód ily terhet ne birna !

16.

Mért nékem nem adtál szívet és tanácsot,
 Ki után láthattam volna az világot ?
 Ah ! miért nem csaptad nyakamba az kardot,
 Csináltad volna meg előbb koporsómot.

17.

Bizol : országodba, hogy mensz triumfussal ;
 Gondolod : hogy vagy már bővelkedő jóval.
 De jaj ! tudom bizony Theseus is meghal,
 Ha megtudja, társa elveszett mimóddal.

18.

Az én könyvem árvíz, és tenger bánatom,
 Magamat immáron csak alig állatom ;
 Mert több bú vér engem, azt igazán látom,
 Hogysem hab kősziklát ! Im szörnyű halálom.

19.

Ez szók után bátran az szép Arianná,
 Magas kőszikláról magát lebocsátá.
 Egy szempillantásban az hab elburitá,
 Ez szép drága rózsát szerelem így rontá.

20.

Ó mely gyakran velem kis Cupido mulat,
 Keserűt, édesset mind egyaránt mutat.
 Mulasson bár velem, annyit nem tréfálhat
 Hogy jól ne ismérjem : magával mit hozhat.

Vége.

EGY SÓLYOM MADÁRRÓL VALÓ ÉNEK.

1.

Állj meg édes sólymom, bátor ne sokáig,
 Ámbár csak fél óráig ;
 Ne irtózzál tőllem,
 Ládd-é mint ég szívem,
 Lelkemet ne veszesse.

2.

Szállj le én madárkám az én kezeimre,
 Hallgass szép beszédimre ;
 Elloptad szívemet,
 Elvontad kedvemet,
 Ne kinozd már lelkemet.

3.

Tarka tollacskáid vannak ékességben,
 És gyönyörű szépségben
 Ragyogó szemeid,
 Kiálló begyeid,
 Tündöklő szép füleid.

4.

Termetes fejcskéd, czifornyás járásod,
 És tánczra termett lábod,
 Könnyű röpülésed
 Magassan menésed
 Van, s minden kegyességed.

5.

Az magas egekből jöjj le, ne félj tőllem,
 Mert már megfogtál engem :
 Szép ifjúsággal
 Vitézi karommal
 Ugy bánhatsz mint prédáddal.

6.

Találok én néked kedves vigasságot,
 Sokféle mulatságot,
 Akár vadászatban
 Vagy madarászatban,
 Akár szép halászatban,

7.

Kertjeim is vannak, kiből szépen folynak
Erei forrásoknak ;
 Ott laknak szép múzsák
 Járnak ékes nimphák,
Vigadnak is poéták.

8.

Phoebus is nem messze lakik én házamtól,
Magas kőfalaimtól,
 Hol lantját pöngeti,
 Hárfáját zöngeti,
Híveit serkengeti.

9.

Hajnalban fölkelnek fekete kis fecskék,
Ékes fülemilécskék.
 Szépen énekelnek
 Erdők ugyan zengnek
Örök Istent dicsérnek.

10.

Az vadak járulnak kifolyó kutakhoz,
Gyönyörű forrásokhoz :
 Pázsiton füvelnek,
 Kedvesen legelnek,
Hévségben delelnek.

11.

Sűrű Cedrusfák is árnyékot tartanak
Kiket ősze foglalnak,
 Fáknak cseresnyéje
 Édes berkenyéje
Bőven van, s gesztenyéje.

12.

Ha virágot kívánsz, lilium és rózsák
Vannak árva violák
 Szép animoniák
 Kedves junceliák,
Illatos majorannák.

13.

Fogyatkozás nem lesz hangos muzsikában
 Hegedő- vagy dudában ;
 Tánczot is járhatunk,
 Többet is várhatunk,
 Képeket írhatunk.

14.

Lábaidra kötök szép aranylánczocskát
 Tündöklő gyémántocskát,
 Hogy el ne szaladhass
 Én velem maradhass
 Mindenkoron vigadhass.

15.

Végzém reménységben ez kis énekemet,
 Talán megszánsz engemet,
 Én kedves sólymocskám
 Gyönyörű madárkám
 Lészesz talán én mátkám.

Vége.

ÉGI MADARAKRÓL VALÓ VERSEK.

1.

Tekéncsed az nagy *sast*, madarak királyát,
 Ki az többi között elnyerte az pályát,
 Az levegőt hajtja mint szélvész az gályát,
 Sebességgel gyakran járja fölhők allyát.

2.

Ez után mit mondjak magas *strucz* madárrul,
 Ki sebesen futhat, nem is él az fárul,
 Kemény havasokban forrásokhoz járul,
 Hol jövődőt vészen kívánatos nyárrul.

3.

Követik ezt *darvak* magas röpüléssel,
 Kik nem szükölködnek nádasban éléssel,
 Fejér tollat adnak fa olaj kenéssel,
 De hamar meghalnak goromba veréssel.

4.

Mely kevélyen sétál *páva* az kertekben,
Véli: Diánánál hogy jár sokkal szebben,
Kiterjeszti tollát mentől ékebben,
Minden állatoknál járkál kevélyebben.

5.

Nézzed: fejér *hattyúk* vízben mint uszkálnak,
Különbféle *kácsák* jégen mint csuszkálnak,
Magasnyakú *gólyák* békákat vájkálnak,
Nagy torkú *gödények* habot hajtokálnak.

6.

Mint kákognak *gémek*, mikor *solymot* látnak,
Mint üvöltnek *baglyok*, mikor *rárót* látnak,
Mint futosnak *tyúkok*, mikor *héját* látnak,
Mint félnek az *szarkák*, *kerecsent* hogy látnak.

7.

Mint szereti Vénus szép *galambocskáját*,
Buzával hizlalja kedves madarkáját;
De még Cupido is sebes *karvolykáját*
Ölelgeti gyakran jövendőmondóját.

8.

Nézzed mint karattyol *szajkó* nagy erdőkben,
Miként pattogatnak *fürjek* az mezőkben,
Mint hazudoz *kakuk* mélységes völgyökben,
Ígéretet térszen hosszú esztendőkből.

9.

Mely igen krákognak *hollók* az főlhókben,
Keresvén holt testet, bujdoznak ködökben,
Mert ők gyönyörködnek csak bűdös dögökben,
Életeket tartják számos esztendőkből.

10.

Varjúk is kiáltnak megromlott házakon,
Halálmadár gyakran üvölt az ablakon,
Fészket raknak *vércsék* nagy erős tornyokon,
Kákogatnak *csólkák* az puszta falokon.

11.

Ékes *publikánok* mely szépen szóllanak,
Emberszót követvén kevélyen állanak,
Kik miatt kalmárok gyakran kárt vallanak,
Mikor értek sok pénzt adni sokallanak.

12.

Nézzed az *bak tuzok* mely kevélyen sétál,
Kit sok vadászoknak puskájok megtréfál,
Tekintsd az him *póka* mely haraggal sétál
Tyuk-, lud-seregekben mikoron ő bé áll.

13.

Halljad *alcyonnak* szavát az hegyekben,
Ki társát siratja s lakik kegyetlenben,
Keserves panaszát foglalja versekben,
Gyönyörködik ottan szomorú énekben.

14.

Látod-é mint kotyog *vadgalamb* az erdőn,
Prédáját mint lesi *ölyv* madár az kelőn,
Éhgyomorral lévén széllyel jár az mezőn,
Megfáradván, magát hűti az szép szellőn.

15.

Babuta az lopót mely csufossan hija,
Ez minden dolognak bűdössét kiszíja,
Gonosz tolvajoknak prédáját kiríja,
Mely csácsogásának rossz falat az díja.

16.

Nézd az *sárga rigók* mely vigan sipolnak,
Kiknél szemlélheted szépségét az tolnak ;
De az *seregélyek* embermódra szólnak,
Faluk szőlejére nem jót tanácsolnak.

17.

Istenét mely szépen *pacsirta* dicséri,
Mely kedvessen csereg, még az felhőt éri,
Gondolnád hogy alig vagyon egy csöpp véri,
Mégis szüntelenül eledelét kéri.

18.

Szemléld *czinegének* gyakor ugrálását,
 Avagy kan *verébnek* kevés koplalását,
 Hajnali *fecskének* szobákban szállását,
 Vizek mellett fákon *süket fajd* állását.

19.

Embernek mely kedves *pintyek* éneklése,
Tengelicz, sármányok gyakor röpülése,
 És mely vidámító *csíz* szökdécselése,
 Kikből sokszor vagyon embernek élése.

20.

Kis *fülemilék* is hajnalban fölkelnek,
 Kifolyó kutakhoz gyakorta sietnek,
 Ottan szünetlenül nagy Istent dicsérnek,
 Vértajtékot turván szépen énekelnek.

21.

Gyönyörköszik éjjel vizek zúgásában,
 Nem is sokat nyugszik tüskés szállásában
 Fülemile s iszik Nymphák forrásában,
 El foglalja magát versek folyásában.

22.

Mindenféle madár az Istent dicséri
 Maga erejével, az ki mint föléri,
 Embernek elméje eztet föl nem éri,
 Azért Istenéhez föl nem buzdul véri.

23.

Hogy Lánzsér várában volnék betegségben,
 Magamat érzésem lenni könnyebbségben,
 Noha nem juthatna most az egészségben :
 Ez verseket szerzém higyed nem vénségben.

24.

Irtam most ez uttal égi madarakról ;
 Ha ád Isten erőt, írok az vadakról.
 Kit ha véghez viszek szólok az halakról ;
 Énekelek osztán rettentő hadakról.

Finis.

PALAS S ESTER¹ KEDVES TÁNCZA.

1.

Fényes palotákban ékes kőfalokban
 Vigadjunk
 Vetett asztalhoz járuljunk
 Malosa borokat igyunk.

2.

Az sopronyi bort is ha elől hozzák is
 Nem bánom
 Jó kedvvel azt is megiszom
 Barátimat is jól tartom.

3.

Hozzanak jó étket, de nem turós étket,
 Házunkban,
 Légyen részünk az sült ludban
 Avagy kövér pókahusban.

4.

Bosporos kappan is, sütt malacz nyársban is
 Jó léssen
 Majd szakácsom lepént vészen
 Vajas béles légyen készen.

AZ UGRÓJA:

5.

Keljünk föl asztaltól, ha jól laktunk bortól,
 S tánczoljunk
 Szóljon hegedű sétáljunk,
 Dudás is bőgjön mulassunk.

6.

Gyer járjunk egy tánczot, ki ne lásson gáncsot
 Lassacskán,
 Ugorjunk bizvást vigacsán
 Lábunkat rakjuk czifrácskán.

¹ Anagr. : Esteras (Eszterházy) Pál. Közlöm e tánczéneket mint *helyreigazító* adalékot Bartalus Istvánnak Cserei Mihály kiegészítésével a f. é. »Századok« I. füzetében megírt »biztos« állításához, mintha dudaszó mellett csak kalamajkját lejtethetett volna a fejedelmi pár. Dr. M. L.

7.

Az polepsit vonják, mert az urak hagyák,
 Rendessen
 Hogy azt járassák kedvessen
 Nézzék is egymást édesen.

8.

Fordítsd már az tánczot, s vonj szép oláh tánczot
 Ékessen
 Hadd járjuk ezt is elméssen
 Sőt igen köllemetessen.

9.

Magyar tánczot vonhatsz te Dudás is fujhatsz
 Immáron
Az közrend is hadd tánczoljon,
 Innét senki ne oszoljon.

10.

Kobzos ide járulj, engem el ne árulj
 S musikálj;
 Pöngesd hurjaidat s itt állj
 Lássad senkit meg ne tréfálj.

11.

Trombita, dob szóljon, vigasság hadd foljon
 Ez házban,
 Légyen minden vigasságban
 Senki nem lesz szomjuságban.

12.

— Hagyják el az nótát, verje Lantos lantját:
 Hadd halljuk,
 Füleinket vigasztaljuk
 Mesterségét magasztaljuk.

13.

Énekes jer elől, ne menj székem mellől
 S mondj nótát:
 Hozd elől Nymphák mivoltát
 Szép Diana vadászatját. —

14.

Meg köll immár szünni (mert le köll fekünni)
 Musikának ;
 Vegye kiki szállásának
 Utját elől s jó ágyának.

15.

Oltsák el az gyertyát : Cupido ő lantját
 Hadd verje ;
 Ember szívét hogy nevelje
 Örömét is fölemelje.

Vége.

A kismartoni főlevéltárból

DR. MERÉNYI LAJOS.

CALANUS ÉS ARETINUS ATHILÁJA.

Új adalék régi plágiumok történetéhez.

Spanyolországi bűvárlataim közben, az Escorial fejedelmi könyvtárában egy XV. századi díszes hártya-codex vonta magára figyelmemet, melynek címlapján e sorok olvashatók :

Iuvenci Celij Calani Dalmate historia de Athila hunorum regis incipit. Ugyancsak a címlapon, korona alatt, dísztelen könyvtári bélyeg, e körirattal : »Real biblioteca de San Lorenzo del Escorial à cargos de los PP. Agustinos.« E munka szövege a 4-rétű gyűjteményes codex 39—46. lapjait foglalja el; könyvtári száma : Plut. III. arm. g. nro 18.

Bibliographicus czímmásolatot vettem a codexről, szokás szerint följegyezvén kezdő és végző sorait.

Hazatérve, midőn beosztanám gyűjteményembe, a kéziratok csoportjában egy sárospataki codex-másolatra bukkantam, mely szóról-szóra megegyezik az escoriali codex kezdetével. S mivel Calanusnak Attilája három ízben kiadatott, egész szövegét összehasonlítottam a sárospatakiéval; eredményül — egy plágiumot fedeztem föl. És pedig nem közönséges, nem mindennapi plágiumot, mert a plagiator valóban illustris szerző, Italia csillaga (legalább az volt pályafutása idején.) A sárospataki ev. ref. főiskola könyvtárában lévő XV. századi Attila-codexen ugyanis, mely nem egyéb mint Calanus Athilájának jóformán szolgálai másolata, Leonardus Aretinus van szerző gyanánt megnevezve. Az a Leonardus Brunus ab Aretio« (t. i. Arezzóból; szül. 1370, megh. 1443), kiről elogiumában (Ep. LI.) azt mondja Aeneas Sylvius : »Magnus Hetruriae